

ÖZELLİK KURAMLARI 20. YÜZYIL

RAYMOND B. CATTELL

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

- Tüm insanları açıklamak için kullanılabilecek evrensel özellik boyutları var mıdır?
- Allport'tan farklı olarak;
 - Herkesin az ya da çok miktarda sahip olduğu evrensel özellik dizisi
 - Boy, kilo ve yaş gibi evrensel ölçüler arayışı
 - Temel ve evrensel özellikleri tanımlama meşguliyeti
 - Peki bu özellikleri nasıl tespit edebiliriz?

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

- Çok sayıda özellik mevcut → agresif, uyumlu, tartışmacı, enerjik, suskun ...
- Hangileri evrensel ve temel?
- İzlenen yol:
 - Bazı özellikler bir arada bulunmaya meyillidir
 - Bir arada bulunmaya meyilli bu çok sayıdaki özellik temel bir özelliğin göstergeleri olmalı!
 - Peki böylesi bir yapının varlığını kanıtlayabilir miyiz?

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

- Özellik kuramcıları bu yapıyı göstermek için istatistiksel bir analiz yönteminden yararlanırlar:

FAKTÖR ANALİZİ

- Çok sayıda değişkenin birlikte olma ya da bir arada bulunma şekillerini özetler.
- Faktör analizi çok sayıdaki korelasyondaki örüntüleri bize gösterir.
- Çok sayıdaki korelasyonları özetleyen az sayıda faktörler

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

■ FAKTÖR ANALİZİ

- Her bir faktör bir korelasyon kümesini temsil eder.
- Temelde matematiksel bir prosedürdür.
- Bu yöntem faktörün altındaki nedeni açıklamaz.
- İstatistiksel seçimler farklı sonuçlar doğurabilir farklı araştırmacılar farklı yorumlar getirebilir.

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

RAYMOND CATTELL (1905-1998)

- İngiltere ve Amerika
- Kimya lisansı, psikoloji doktorası
- Doktorasını Spearman'ın süpervizyonluğunda
- Columbia Üniversitesi Thorndike ile
- Thorndike'in bakış açısı → «Eğer bir şey gerçekten var ise bir miktar olarak mevcuttur ve ölçülebilir.»
- Zeka (farklı zeka türleri) ve kişilik ile ilgili çalışmıştır.

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

- **RAYMOND CATTELL (1905-1998)**
- Kişilik özellikleri → faktör analizi mantığı, farklı analiz seviyelerini yansıtır;
- Yüzeysel özellikler ve kaynak özellikler
- **Yüzeysel Özellikler:** Yüzeyde yer alan ve gözlenebilen davranışlar. (arkadaşlarla vakit geçirmekten hoşlanmak, okulda başarılı olmak vb.)
- **Kaynak Özellikler:** Yüzeysel özelliklerin birbirleri ile olan bağlantıların altında yatan psikolojik yapılardır.
- Hiyerarşik bir düzen

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

- **Kaynak Özellikler:**
- **Yetenek özellikleri** bir kimsenin belirli bir hedefe ulaşmadaki etkililiği ve becerikliliği ile ilgilidir.
- **Mizaç özellikler** bir kişinin nasıl davrandığıyla ilgili özelliklerdir.
- **Dinamik özelliklerse** bir kimsenin davranışının güdülenmesi ile kişinin belirli hedeflere yönelmesi ve harekete geçmesi ile ilgilidir.

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

RAYMOND CATTELL (1905-1998)

- Yüzeysel özelliklerin birbiri ile olan ilişkideki örüntüyü anlamak için faktör analizi yöntemi
- Allport → 4.500 kişilikle ilişkili kelime
- Eş anlamlıları ve benzer kelimeleri eleyerek → 171
- Bu listeye faktör analizi → 16 temel kişilik özelliği
- Bu kişilik özelliklerinin sürekliliği → herkeste az ya da çok bulunur.

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

RAYMOND CATTELL (1905-1998)

- Kaynak kişilik özelliklerini belirlerken → farklı ölçüm yöntemlerinden veriler
- L-verisi, Q-verisi ve OT-verisi
- L-verisi → günlük yaşamdaki durumları kapsar. Okul başarısı, sosyal etkileşimleri, evlilik durumu vb.(15 kaynak özellik)
- Q-verisi → öz bildirim ölçeklerini kapsar. Öz-bildirim ölçekleri ile ilgili endişeler (16 kaynak özellik)
- OT-verisi → bireyin ölçülen özellik ve cevabı arasında bağlantı kuramayacağı deneysel ve nesnel ölçümleri kapsar (bir duruma veya nesneye verdiği tepki). (21 kaynak özellik)

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

RAYMOND CATTELL (1905-1998)

- Kişilik özellikleri davranışa süreklilik ve tutarlılık katsa da durum ve rollerin etkisi önemlidir.
- Bir kişinin bir davranış her zaman özellik ile açıklanamayabilir.
- **Durum:** Zamanın belli bir noktasındaki ruh hali.
- **Rol:** Kişinin toplumdaki rolleri.

DİĞER ÖZELLİK KURAMCILARI

RAYMOND CATTELL (1905-1998)

- Cattell'in çalışmaları sonraki özellik kuramcıları için bir temel oluşturmuştur.
- 16 P.F. Birçok uygulamalı alanda kullanılmaya devam etmektedir.
- Pratiklik ve basitlik konusunda yetersiz kalmıştır.
- Bütün kuram ölçüme dayalıdır ve bu bir risk taşır.
 - Bir kişinin hayatı sayısal bir ölçüm ile kapsamlı olarak ele alınabilir mi?
 - Anlatıdan yoksun kalır.
- Siz ne düşünüyorsunuz?

KAYNAKÇA

- Cervone, D. ve Pervin, L. A. (2016). *Kişilik psikolojisi: Kuram ve araştırma* (12. Basımdan Çeviri). Nobel Yayınevi.
- Feist, J. ve Feist, G. (2009). *Theories of Personality* (7th ed). The McGraw-Hill Companies.
- Flett, G. L., (2007). *Personality Theory and Research* (1st ed.).Wiley.